

Леся Івашук,

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник,
Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна
e-mail: lesya13ivashchuk@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2186-1059>

АРХІВНІ ДОКУМЕНТИ МУЗЕЇВ ВУАН У СКЛАДІ АРХІВУ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

У праці проаналізовано архівну спадщину музейних установ Всеукраїнської академії наук у складі Архіву Національного музею історії України. За допомогою фонду Р-1260 висвітлено процес передачі майна Кабінету-музею антропології та етнології ім. Ф. Вовка (Кабінет-музей) і Музею українських діячів науки та мистецтва до складу Національного музею історії України після реорганізації Всеукраїнської академії наук, а також дореволюційну діяльність Музею мистецтв, зокрема офіційне листування засновника музею Б. Ханенка. У процесі наукового дослідження висвітлено епістолярну спадщину, списки експонатів, плани, звіти. Проведено аналіз і класифікацію архівних комплексів. Висвітлено значний внесок у створення, розвиток та поповнення архівних фондів академічних музейних установ О. Новицького, Л. Заглади, В. Козловської і Є. Дзбановського.

Ключові слова: Музей українських діячів науки та мистецтва, Кабінет-музей антропології та етнології ім. Ф. Вовка, Музей мистецтв, Архів Національного музею історії України.

Актуальність дослідження. Задля продовження дослідження подальшої долі музейних колекцій наукових установ Всеукраїнської академії наук (далі – ВУАН) у статті розглянуто документальну спадщину академічних музеїв у складі фонду Р-1260 Архіву Національного музею історії України (далі – НМІУ). Важливість цього дослідження полягає в розкритті подальшої долі музейних колекцій академічних наукових установ після реорганізації ВУАН у 1934 р., а саме Музею українських діячів науки та мистецтва (далі – МУДНМ)

і Кабінету-музею. Винятком служать два важливі архівні документи щодо заснування, а також дореволюційної життєдіяльності Музею мистецтв при ВУАН за історичний період 1901–1907 рр., які розкривають значення внеску української інтелігенції в розвиток культурної спадщини. Найбільшу дослідницьку базу залишив нам Кабінет-музей, серед документів якого й досі значну цінність становлять польові матеріали та творчі рукописи.

Особливе значення мають документи МУДНМ – як такого, що припинив своє існування, його фонди є важливою базою біографічних досліджень в Україні. Важливими є колекційні документи та ті, що відображають збір й упорядкування біографічних матеріалів щодо провідних діячів науки та мистецтва; опис документів, особистих речей; фотодокументи, епістолярна спадщина українських учених.

У процесі висвітлення архівної спадщини музейних установ показано значний внесок у створення, розвиток і поповнення архівних фондів академічних музейних установ О. Новицького, Л. Заглади, В. Козловської та Є. Дзбановського.

Метою наукового дослідження є висвітлення долі музейних колекцій академічних наукових установ після реорганізації ВУАН у першій половині 1930-х років, а також Музею мистецтв до його включення в склад академії шляхом вивчення архівного фонду Р-1260 НМІУ.

Аналіз досліджень і публікацій. Упродовж десятиліть незалежності України багато видатних і знаних науковців досліджували історію виникнення, поповнення та комплектації архівних фондів музеїв ВУАН у процесі висвітлення існування й діяльності академічних установ. Наприклад, В. Тиндик у своєму доробку щодо історії формування етнографічної колекції Національного музею історії України вказує, що частина музейних експонатів потрапила до Історичного музею [6, с. 117]. Частина архівної спадщини МУДНМ надійшла до Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського НАН України, детальний опис архівного зібрання міститься в монографії Л. Іващук [2, с. 214–217]. Проте автором статті не було помічено опублікованих праць стосовно опису архівних документів щодо передачі музейних колекцій МУДНМ і Кабінету-музею.

Щодо дореволюційної діяльності Музею мистецтв привертає увагу стаття О. Рославець про Б. Ханенка, засновника Київського музею західного та східного мистецтва, присвячена до 150-річчя з дня його народження [4, с. 5–13].

Виклад основного матеріалу. Група архівних документів, які стосуються раннього, дореволюційного періоду існування сучасного Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків неможливо оминати увагою. Серед епістолярної спадщини історичного періоду 1901–1907 рр. засновників музею, подружжя українських підприємців і меценатів Ханенків, міститься офіційне листування з міністром Імператорського двору та членом Державної ради генерал-ад'ютантом бароном В. Фредериксом.

У друкованій доповідній записці голови правління Київського товариства старожитностей та мистецтв Б. Ханенка йдеться про Київський художньо-промисловий і науковий музей імператора Миколи II, побудований на надані імператором кошти, а також на пожертвування приватних осіб.

У зв'язку з користю, яку приносив музей, у 1901 р. було призначено матеріальну допомогу в розмірі 1 тис. 500 руб. на рік терміном на п'ять років, видачу цієї допомоги продовжено ще на один рік. Крім допомоги, від казни музей отримував субсидію від м. Київ у розмірі 1 тис. руб., а також прибуток від платних виставок – ще до 1 тис. руб. на рік. Витрати на утримання музею та зарплати працівникам становили від 6 тис. до 7 тис. руб. на рік; дефіцит покривався частиною коштів від приватних осіб.

Будівлю музею було розташовано на схилі гори, під час його будівництва було облаштовано колодязі вздовж стін. Проте колодязів виявилось недостатньо, на нижній поверх просочувалися ґрунтові води. Тож необхідно було здійснити дренаж та ізоляцію стін вартістю 13 тис. 083 руб. 27 к. [9, арк. 4–7].

Серед кошторисів виконаних будівельних і ремонтних робіт зберігається офіційна відповідь-відмова Міністерства фінансів, Державної скарбниці від 13 листопада 1906 р. Б. Ханенку з огляду на скрутне матеріальне становище державної скарбниці [9, арк. 9]. Урешті-решт заможні родини Києва зібрали та надали кошти на існування музею. До списку жертводавців рукою Б. Ханенка

записано прізвища відомих українських меценатів Терещенків, Ханенків, Харитоненків, Симиренків, Тарновських. Сума у 243 тис. 801 руб., що вистачило б не лише на ремонт приміщення [8, арк. 32].

Постановою Президії ВУАН від 13 лютого 1934 р. Музей мистецтв, Музей етнології, Театральний музей і МУДНМ передано у відання НКО УСРР, а Музей антропології перейменовано в Музей докапіталістичних форм (пізніше – у Музей археології), який увійшов до складу Інституту історії матеріальної культури (з 1936 р. – Інститут археології АН УРСР). Майже всі музейні колекції за виключенням Музею мистецтв зберігалися на території Печерської лаври, так званого Музейного містечка.

Що стосується архівних згадок про МУДНМ, у фонді Р-1260 зберігаються акти, протоколи, списки експонатів Всеукраїнського історичного музею за 1931 р., а також листи, довідки про музейні надходження в період 1936–1937 рр. [10, 11].

Після ліквідації МУДНМ частина зібрання потрапила до Історичного музею, частина – до Державної бібліотеки Всеукраїнської академії наук. Як вказано в «Короткому топографічному описі матеріалів колишнього Музею діячів України за 04.07.1942 р.», який зберігається в ІР НБУВ, рукописні матеріали в кількості понад 100 папок з музею надійшли у Відділ рукописів (тоді – Інститут рукопису) [7, арк. 34–41, 45–48].

Безпосередньо Історичний музей був розташований на той час у Всеукраїнському музейному містечку, поряд з колишніми МУДНМ і Кабінетом-музеєм, які розміщувалися в корпусі № 24. Тож науковці описували, складали акти вилучення та прийому, а також часто вручну переміщали експонати з приміщення в приміщення. Цінні експонати були звалені до купи на підлозі, про реєстрові списки не йшлося. Як свідчать п'ять актів про передачу майна до Всеукраїнського музею ім. Т. Г. Шевченка впродовж періоду з травня по жовтень 1934 р., речі були складені на першому поверсі в канцелярії, на другому поверсі у двох прохідних кімнатах і в прибудованих сараях Кабінету-музею. Стан і спосіб зберігання колекцій експонатів неприємно вражав. Колекції МУДНМ валялися вперемішку із зібранням музею П. Потоцького. До речі, у роки перебування установи в складі ВУАН музейні фонди нараховували близько 20 тис.

експонатів, організовувалися виставки. Друковані видання музею, які засвідчують це: «Каталог виставки пам'яті Івана Левицького-Нечуя 1838–1918–1928» [3], Є. Рудинська «Листи В. Горленка до Панаса Мирного (1883–1905)» [5], «Збірник Музею діячів науки та мистецтва України» (1930 р.) [1].

Для того щоб прийняти експонати за інвентарними записами, потрібно було ретельно провести роботу з їх упорядкування та систематизації. Тому приймали їх у кількісному обрахунку за розподілом на категорії матеріалів – книги, фото, папери тощо. Тільки з детального огляду ставало зрозумілим приналежність речей тому чи іншому українському діячу. Меблі, вітрини, особисті речі, книги, музичні інструменти, картини, посуд, світлини тощо. Колекції М. Лисенка, П. Куліша, І. Нечуя-Левицького, Лесі Українки та ін. Особисті речі українського композитора М. Лисенка забрав П. Рулін, перший директор Українського театрального музею [10, арк. 264–265, 283].

Бригада з упорядкування приступила до роботи над матеріалами, що перебували в надзвичайно хаотичному вигляді без жодних заходів для збереження, тому й спостерігалось значне пошкодження речей, тільки частково відмічене нотатками на картках при попередньому впорядкуванні. Наприклад, на альбомах, адресах, диригентській паличці було помітно відсутність срібних накладок та арматури; бюсти діячів – з відсутністю частин і механічними пошкодженнями, частина книжок розпорошена. У такому ж стані перебували картини й музичні інструменти. Попередню систему розташування матеріалів було цілковито зруйновано, не була можлива навіть вибіркова перевірка за документами. Судячи з актів опису та прийому, матеріали було прийнято розташованими за технічними ознаками речей (книжки, порцеляна, скло тощо) без розподілу на персональну належність і походження. Інвентарні номери на речах часто зовсім були відсутні, плутані, не відповідали записам.

Якщо коротко підсумувати прийомні списки, експонати можна було поділити на п'ять груп:

1. Книга експонатів МУДНМ з № 1–16804 включно.
2. Дві інвентарні книги МУДНМ прошнуровані, з печаткою ВУАН із записами; перша з № 1–1850 включно; друга з № 1851–2668.

3. Інвентар господарчого майна музею, прошитий і пропечатаний печаткою ВУАН, із записками від № 1 до 386 включно (частина записів олівцем).

4. Справи музею (переписка, плани, звіти, документи до речового матеріалу в актах тощо) нерозібрані, переплутані без опису й номенклатури в шафі № 23 (запечатано печаткою фонду).

5. Облікові робочі картки в кількості 3 тис. 883 з окресленого нумерацією за категоріями матеріалу, складені науковцями Історичного музею (скульптура – 57, картини та портрети – 330, текстиль – 246, адреси, листи – 44, афіші, схеми, діаграми – 56, фотознімки та негативи – 662, кераміка, скло – 274, папок – 632, книжок – 1464, різні речі – 121).

Речі за межами шаф, вітрин і шухлядок:

1. Бюсти діячів, проєкти пам'ятників, скульптури з гіпсу й пластиліну – усього 57 од.

2. Картини, портрети, фото, репродукції – усього 330 експонатів.

3. Крісло Лесі Українки.

4. Господарчі речі, меблі – 87 од. Зазначено про зіпсований стан м'яких меблів, які знаходилися в коридорі та вестибюлі приміщення. Окремо вказано величезну скриню з нотами. Ще було 24 шафи, забиті музейними експонатами як мотлохом, які без інвентаризації передали до складу фондів Історичного музею.

Крім згаданих матеріалів, прийнято мастичну печатку МУДНМ ВУАН. Співробітник ВУАН В. Базилевич здав, співробітники Всеукраїнського музею ім. Т. Шевченка Ф. Демидчук, Д. Гальян, В. Мазур і Ф. Кундереви́ч складали описи музейного майна [10, арк. 266, 269–270, 278, 402, 410, 417]. Зрештою це був фінал існування МУДНМ.

Не оминула сумна доля «реорганізації» й Кабінет-музей. У списках етнографічних експонатів в Історичному музеї міститься план робіт з перевезення етнографічних колекцій та організації музейного фонду, датований 20 листопада 1934 р., написаний від руки науковим співробітником і бібліотекарем кабінету Є. Дзбановським:

А. Перевезення та концентрація музейних речей у новому приміщенні (на Подолі – тодішнє розташування Історичного музею)

1. Упакування експонатів.
2. Перевезення експонатів і музейних меблів до нового приміщення.
3. Перевезення переданих до Історичного музею речей у нове приміщення.
4. Повернення взятих для виставки експонатів Сільськогосподарському музею.

5. Розпакування перевезеного майна.

Б. Охоронна робота

1. Дезінфекція дерев'яних експонатів.
2. Дезінфекція різних печей.
3. Консервація залізних речей.
4. Консервація тканин (додатковий перегляд).
5. Реставрація експонатів.
6. Ремонт експонатів і меблів, зіпсованих під час перевезень та перенесень.

В. Організація фонду

1. Розташування експонатів.
2. Організація картотеки.
3. Складання списків (за матеріалом та місцем переховування).

Г. Перевірка та складання списків наявного майна [10, арк. 3].

На наступному аркуші план роботи над етнографічним фондом за 1935 р., надрукований колишнім науковим співробітником Кабінету-музею, а із січня 1934 р. – молодшим науковим співробітником Інституту матеріальної культури ВУАН Л. Заглагою. Цей план засвідчує передачу музейного фонду Історичному музею. Облік та повторна інвентаризація музейних речей Кабінету-музею згідно з розпорядженням НКО [10, арк. 4].

Л. Заглада у своїй заяві до директора Інституту історії матеріальної культури від 17 березня 1935 р. просить звільнити її від виконання тематичного плану інституту на 1935 р., залишивши за нею виконання плану з етнографічного фонду. Додаючи план роботи над фондом Кабінету-музею, просить обмежитися збиранням матеріалів з літературних та архівних джерел, таким чином відтермінувати польову роботу й закінчення теми на 1936 р. [10, арк. 5–7]. Було складено детальний кошторис на утримання колишнього музею

ВУАН на 1935 р. на суму 20 тис. 250 крб, а також пояснювальна записка [10, арк. 8–13].

Складено опис приблизно 2 тис. од. експонатів колишнього Кабінету-музею ВУАН.

Групи експонатів Музейного фонду:

1. Колекція етнографічних речей із с. Старосілля.
2. Знаряддя праці та побутові речі з різних місцевостей УССР (хліборобські знаряддя, рибальство, бджільництво, скотарство, полювання, гончарство, ткацтво, посуд, транспорт, культові та обрядові речі).
3. Колекція одягу та тканин: українців, болгар, нацменшин і східних народів.
4. Знаряддя праці, побутові речі, зброя різних народів світу.
5. Амулети.
6. Фото, негативи, малюнки [11, арк. 14–41].

Серед списків, актів, листів, довідок про музейні надходження Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка за 1936–1937 рр., складених науковим співробітником В. Козловською, містяться короткі відомості про основні комплекси експонатів колишнього Кабінету-музею ВУАН з документальним матеріалом (датовано 8 липня 1936 р.). Серед них:

1. Колекція Всеукраїнського історичного музею ім. Т. Шевченка.
2. Колекція Археологічного музею Київського університету (старого).
3. Колекція Археологічного кабінету Київського інституту народної освіти (КІНО), який існував у 1920–1930 рр. як Вищий інститут народної освіти ім. М. Драгоманова (ВІНО) на базі зачиненого Університету святого Володимира.
4. Колекція Археологічного музею Вищих жіночих курсів у Києві.
5. Колекція Археологічного музею ВУАН, до якого увійшли збірки зазначених музеїв (№ 1–4).

Отже, за твердженням В. Козловської, при виявленні наявності та характеристики основних комплексів експонатів Центрального історичного музею потрібно було користуватися інвентарями зазначених музеїв і їхніми архівними матеріалами. Для студіювання археологічних комплексів, що увійшли до складу Центрального

історичного музею, важливим матеріалом були щоденники, польові замітки, кресленники, плани тощо, які стосувалися зазначених розкопів, а також друкований матеріал, пов'язаний з ними [11, арк. 1–27].

Якщо спрацювати на контрасті, то лише на кілька років раніше, під час активної діяльності ВУАН, як показують акти, протоколи, списки експонатів Всеукраїнського історичного музею УРСР за 1931 р., зі складу безпосередньо музею вилучали величезні збірки експонатів до ВУАН у процесі ліквідації археологічного відділу Історичного музею. Хто як не В. Козловська найбільше розуміла склад музейних експозицій, здійснюючи інвентаризацію фондів.

Безпосередньо в актах від 17 листопада 1930 р. до 29 жовтня 1931 р. за дорученням комісії з приймання майна археологічного відділу Історичного музею для передачі його до Кабінету-музею ВУАН представники ВУАН академік О. Новицький, С. Магура та представники Історичного музею, завідувач археологічного відділу В. Козловська, Д. Мовчан засвідчили перелік кількості експонатів: ящики № 34, 52, 53, 59, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 86, 87; бочки – № 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50; шухляди – № 36, 37, 51, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 71; вітрини стоячі – № 47, 48, 49; металеві підставки до посуду – 23 великі і 63 малі. Зміст ящиків, бочок, шухляд додавався [11, арк. 96–157, 161–213, 214, 215, 216–222].

Якщо вести перелік експонатів в узагальненому вигляді, то впродовж 1930–1931 рр. за ухвалою спільної комісії зі складу і визначення речей для передачі від Історичного музею до ВУАН було: 575 ящиків, близько 200 прим. книг, 80 шухляд, 63 бочки, стоячих вітрин близько 10 одиниць [11, арк. 223–233, 238]. В. Козловська власноруч здійснила опис складу та кількості експонатів, нею здійснено трудомістку працю з опису величезної кількості наукових експонатів і матеріалів з розкопок [11, арк. 252–294, 295–340, 349–390].

Висновки. Отже, з приводу кількості експонатів, їхнього стану та процесу передачі музейних колекцій академічних наукових установ після реорганізації ВУАН зберігає відповіді фонд Р-1260 Архіву НМІУ. Знайдено акти, листи, довідки, протоколи, списки експонатів Всеукраїнського історичного музею УРСР про музейні надхо-

дження в період до 1941 р. Офіційне листування голови Київського товариства охорони старожитностей і мистецтв Б. Ханенка щодо будівництва Музею мистецтв висвітлює величезний вклад українського мецената в музейну справу.

Академічні музейні структури відіграли вирішальну роль у створенні бази для розвитку документальних фондів, наукові співробітники доклали зусиль для створення музейних комплексів, сформували документальні фонди. Хоча документальну базу з відомих причин, пов'язаних з політичними та ідеологічними умовами 1920–1930 рр., подальшими соціальними катаклізмами, репрезентовано лише частково, база потребує архівознавчої реконструкції, вона розкриває значну цінність документів за складом і змістом для історії формування комплексу музейних архівних фондів.

Список бібліографічних посилань

1. Збірник Музею діячів науки та мистецтва України. Т. 1 : Присвячений Миколі Лисенкові : зб. іст.-філол. від. № 94 / Всеукр. акад. наук. Київ : [б. в.], 1930. 178 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0005041 (дата звернення: 16.04.2025).

2. Іващук Л. А. Архівні фонди музейних установ гуманітарного циклу Всеукраїнської академії наук (1918–1934 рр.) : монографія / Нац. акад. наук України ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2012. 348 с.

3. Каталог виставки пам'яті Івана Левицького-Нечуя, 1838–1918–1928 / Всеукр. акад. наук. Київ, 1928. 68 с.

4. Рославець О. М. Богдан Іванович Ханенко – засновник Київського музею західного та східного мистецтва. *До 150-річчя з дня народження Богдана Івановича Ханенка, мецената, колекціонера, фундатора музею* : матеріали наук.-практ. конф. Київський музей західного та східного мистецтва. Київ : Кий, 1999. С. 5–13.

URL: <https://khanenko.museum/assets/media/do-150-richchya-bkhanenka-1999r-compressed.pdf> (дата звернення: 16.04.2025).

5. Рудинська Є. Я. Листи В. Горленка до Панаса Мирного (1883–1905) / Українська академія наук, Музей українських діячів науки та мистецтва. Київ, 1928. 106 с. : портр. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000017777> (дата звернення: 16.04.2025).

6. Тиндик В. М. До історії формування етнографічної колекції НМІУ : матеріали Музею антропології та етнології ім. Хв. Вовка у збірці музею. *Музей на рубежі епох: минуле, сьогодення, перспективи* : матеріали ювілейної міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, лютий 1999 р.). Київ. С. 117–119.

7. Короткий топографічний опис матеріалів колишнього Музею діячів України. 4.07.1942 р. *Ин-т рукописів НБУВ*. Арх. ІР. Оп. 1. Спр. 47. Арк. 50.

8. Листи міністра імператорського двору та інших осіб до голови Київського товариства охорони старожитностей і мистецтв Б. І. Ханенка з питань будівництва історичного музею. 1901–1907 рр. *Архів НМІУ*. Ф. Р-1260. Оп. № 1 Д. Спр. № 1. 8 арк.

9. Листи голови Київського товариства старожитностей та мистецтв Б. І. Ханенка до Київської казенної палати з питань фінансування будівництва музею. 1925 р. *Архів НМІУ*. Ф. Р-1260. Оп. № 1 Д. Спр. № 2. 11 арк.

10. Копії актів, протоколів, списки експонатів Всеукраїнського історичного музею УРСР. 1931 р. *Архів НМІУ*. Ф. Р-1260. Оп. № 1 Д. Спр. № 18. 453 арк.

11. Списки, акти, листи, довідки про музейні надходження в період до 1941 року. 1936–1937 рр. *Архів НМІУ*. Ф. Р-1260. Оп. № 1 Д. Спр. № 28. 136 арк.

References

1. Zbirnyk Muzeiu diiachiv nauky ta mystetstva Ukrainy [Collection of the Museum of Scientists and Artists of Ukraine]. (Vol. 1: Dedicated to Mykola Lysenko). (1930). Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved April 16, 2025, from <https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S2>

1FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0005041

2. Ivashchuk, L. (2012). Arkhivni fondy muzeinykh ustanov humanitarnoho tsykladu Vseukrainskoi akademii nauk (1918-1934 rr.) [Archival collections of museum institutions of the humanitarian cycle of the Ukrainian Academy of Sciences (1918-1934)] [in Ukrainian].

3. Kataloh vystavky pamiati Ivana Levytskoho-Nechuia, 1838-1918-1928 [Catalogue of the exhibition in memory of Ivan Levytsky-Nechuy, 1838-1918-1928]. (1928). Kyiv [in Ukrainian].

4. Roslavets, O. (1999). Bohdan Ivanovych Khanenko – zasnovnyk Kyivskoho muzeiu zakhidnoho ta skhidnoho mystetstva [Bohdan Ivanovich Khanenko – founder of the Kyiv Museum of Western and Eastern Art]. *To 150th anniversary of Bohdan Ivanovych Khanenko, patron of arts, collector, founder of the museum. Proceedings of the Scientific and Practical Conference* (pp. 5-13). Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved April 16, 2025, from <https://khanenko.museum/assets/media/do-150-richchya-bkhanenka-1999r-compressed.pdf>

5. Rudynska, Ye. (1928). Lysty V. Horlenka do Panasa Myrnoho (1883-1905) [Letters from V. Gorlenko to Panas Myrnyi (1883-1905)]. Kyiv [in Ukrainian]. Retrieved April 16, 2025, from <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000017777>

6. Tyndyk, V. (1999). Do istorii formuvannia etnografichnoi kolektsii NMIU: materialy Muzeiu antropologii ta etnologii im. Khv. Vovka u zbirtsi muzeiu [To the history of the formation of the ethnographic collection of NHMU]. *The museum at the turn of the ages: past, present, and future. Proceedings of the Anniversary International Scientific and Practical Conference (February 1999)* (pp. 117-119). Kyiv [in Ukrainian].

7. Korotkyi topografichniy opys materialiv kolyshnoho Muzeiu diiachiv Ukrainy. 4.07.1942 r. [Brief topographical description of the materials of the former Museum of Ukrainian Figures. July 4, 1942]. *Instytut rukopysu Natsionalnoi biblioteky Ukrainy im. V. I. Vernadskoho – Institute of Manuscript of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine. Archive of the Institute of Manuscripts*. Inventory 1. Unit 47. 50 Fols [in Ukrainian].

8. Lysty ministra imperatorskoho dvoru ta inshykh osib do holovy Kyivskoho tovarystva okhorony starozhytnosti i mystetstv B. I. Khanenka z pytan budivnytstva istorichnoho muzeiu. 1901-1907 rr.

[Letters from the Minister of the Imperial Court and other individuals to the head of the Kyiv Society for the Preservation of Antiquities and Arts, B. I. Khanenko, regarding the construction of a historical museum. 1901-1907]. *Arkhiv Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy – Archive of the National Museum of Ukrainian History*. Fond R-1260. Inventory 1 D. Unit 1. 8 Fols [in Ukrainian].

9. Lysty holovy Kyivskoho tovarystva starozhytnosti ta mystetstv B. I. Khanenka do Kyivskoi kazennoi palaty z pytan finansuvannia budivnytstva muzeiu. 1925 r. [Letters from B. I. Khanenko, head of the Kyiv Society of Antiquities and Arts, to the Kyiv State Chamber regarding the financing of the museum's construction. 1925]. *Arkhiv Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy – Archive of the National Museum of Ukrainian History*. Fond R-1260. Inventory 1 D. Unit 2. 11 Fols [in Ukrainian].

10. Kopii aktiv, protokoliv, spysky eksponativ Vseukrainskoho istorychnoho muzeiu URSR. 1931 r. [Copies of acts, protocols, lists of exhibits of the All-Ukrainian Historical Museum of the Ukrainian SSR. 1931]. *Arkhiv Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy – Archive of the National Museum of Ukrainian History*. Fond R-1260. Inventory 1 D. Unit 18. 453 Fols [in Ukrainian]

11. Spysky, akty, lysty, dovidky pro muzeini nadkhodzhennia v period do 1941 roku. 1936-1937 rr. [Lists, acts, letters, and references regarding museum acquisitions prior to 1941. 1936-1937]. *Arkhiv Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy – Archive of the National Museum of Ukrainian History*. Fond R-1260. Inventory 1 D. Unit 28. 136 Fols [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 09.05.2025.

Lesya Ivashchuk,

PhD (History), Senior Researcher,

V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

3 Holosiivsky Ave., Kyiv 03039, Ukraine

e-mail: lesya13ivashchuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-2186-1059>

Archival Documents of the Museums of the National Academy of Sciences of Ukraine as Part of the Archive of the National Museum of the History of Ukraine

The work analyzes the archival heritage of museum institutions of the National Academy of Sciences of Ukraine as part of the Archives of the

National Museum of the History of Ukraine. Using the case of the R-1260 collection, the process of transferring the property of the F. Vovk Cabinet-Museum of Anthropology and Ethnology and the Museum of Ukrainian Scientists and Artists to the National Museum of History of Ukraine after the reorganization of the NAS of Ukraine, is examined, as well as the pre-revolutionary activities of the Museum of Arts, in particular the official correspondence of B. I. Khanenko, who was the founder of the museum.

In the process of research, the epistolary heritage, lists of exhibits, plans and reports were highlighted. The analysis and classification of archival complexes were carried out. The significant contribution made by O. P. Novytsky, L. B. Zaglada, V. E. Kozlovskaya and E. O. Dzbanovsky to the creation, development and replenishment of archival collections of academic museum institutions, was highlighted. Acts, letters, certificates, protocols, and lists of exhibits of the National Museum of History of Ukraine on museum receipts in the period before 1941, were found. Official correspondence of the head of the Kyiv Society for the Protection of Antiquities and Arts, B. I. Khanenko, regarding the construction of the Museum of Arts, highlights the enormous contribution of the Ukrainian patron to museum work. Academic museum structures played a decisive role in creating a base for the development of documentary collections, researchers made efforts to create museum complexes and form documentary collections. Although the documentary base, for known reasons related to the political and ideological conditions of the 1920s and 1930s and subsequent social cataclysms, is only partially represented and requires archival reconstruction, it reveals the significant value of the documents in terms of composition and content, for the history of the formation of the complex of museum archival collections.

Keywords: Museum of Ukrainian Scientists and Artists, the F. Vovk Cabinet-Museum of Anthropology and Ethnology, Museum of Arts, Archives of the National Museum of History of Ukraine.